

საერთაშორისო სტუდენტური მიგრაცია თბილისში: სოციალურ-ეკონომიკური ასპექტები

სალომე ბეროშვილი

საზოგადოებრივი გეოგრაფიის მაგისტრი

სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

E-mail: sl.beroshvili@gmail.com

აბსტრაქტი

საქართველოს ისტორიაში მიგრაციის როლი განსაკუთრებულია. მნიშვნელოვანი გეოპოლიტიკური და სტრატეგიული მდებარეობის გამო გადატანილი ომების შედეგად, ნებით თუ უნებლიეთ, ქვეყნის მოსახლეობა მიგრირებდა, როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე მის გარეთაც. მიგრაციული პროცესები კიდევ უფრო გააქტიურდა 1990-იანი წლებიდან. ამ პერიოდიდან მოყოლებული საქართველო ცალსახად ემიგრაციის ქვეყანა გახდა, რომლიდანაც შრომით ასაკში მყოფმა მოსახლეობამ დიდი ნაკადებით დაიწყო გადინება.

აღნიშნული ნაშრომი მიზნად ისახავს საერთაშორისო სტუდენტური მიგრაციის სოციალურ-ეკონომიკური ასპექტების შესწავლას საქართველოში. განხილული იქნება ყველა ის ცნობილი თეორია, რომელიც ცდილობს ახსნას მსოფლიოში არსებული მიგრაციების გამომწვევი ფაქტორები. ასევე, მიუხედავად განწყობისა, დავინახავთ რომ საქართველო არის ემიგრაციის ქვეყანა, არის სოციალური ჯგუფები, რომლებიც პირიქით, ჩვენი ქვეყნით ინტერესდებიან და რომელთა ნაკადებიც წლიდან წლამდე ზომიერი ტემპებით იზრდება.

კვლევისთვის გამოვიყენე სხვადასხვა სტატისტიკური, სალიტერატურო, შედარებითი ანალიზისა და სოციოლოგიური მეთოდი - თვისებრივი კლევა (სიღრმისეული ინტერვიუ). სტატისტიკური მასალა მოპოვებულია მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისიის ოფიციალური ვებგვერდიდან, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურიდან და თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტიდან. ლიტერატურის მიმოხილვა აერთიანებს ცნობილი თეორიების ანალიზს, ხოლო კლევა ჩატარებულია ავტორის მიერ (ჩემ მიერ) 30 რესპონდენტთან.

იმისთვის რომ შევძლო თეორიების განზოგადება და დასკვნის გაკეთება, ნაშრომის ბოლო ნაწილი ეთმობა საქართველოს აკრედიტებული უმაღლესი სასწავლებლების ინდოელ, ერაყელ და ნიგერიელ სტუდენტებთან ჩატარებულ ინტერვიუებსა და მის ანალიზს, სადაც ნათლად ჩანს იმ განსხვავებული მიზეზების არსებობა, რომლებიც სამი განსხვავებული რეგიონის წარმომადგენლებს, განათლების მისაღებად კონკრეტულად საქართველოსკენ მომართავს. დასკვნაში კი შეჯამებული იქნება ყველა იმ თეორიული თუ სტატისტიკური მასალის მონაცემები, რომლის საფუძველზეც ჩატარებულ კვლევას გავაანალიზებთ.

საკვანძო სიტყვები: მიგრაცია, საერთაშორისო სტუდენტური მიგრაცია, საიმიგრაციო პოლიტიკა, ვიზა, ინდოეთი, ერაყი, ნიგერია.

შესავალი

მსოფლიოს ყველა ქვეყანა ერთდროულად არის ემიგრაციისა და იმიგრაციის. ადამიანები კონკრეტული მოტივების გამო აქტიურად იცვლიან საცხოვრებელ ადგილს, მიდიან სამუშაოდ თუ განათლების მისაღებად სხვა ქვეყანაში. ცდილობენ გაიუმჯობესონ ეკონომიკური მდგომარეობა. ნებისმიერი სახელმწიფო შეიძლება იყოს მიმზიდველი კონკრეტული ადამიანებისთვის, ან პირიქით, ბიძგის მიმცემი სხვა ქვეყანაში გადასასვლელად.

ნაშრომში განვიხილავ ყველა იმ ძირითად და გავრცელებულ თეორიას, რომელიც სწავლობს მიგრაციებს და აღნიშნული თეორიებისა და ჩატარებული კვლევის ანალიზის საფუძველზე შევეცდები ავხსნა, მიგრაციის ის განმაპირობებელი ფაქტორები, რომლებიც უცხოელი სტუდენტების ნაკადებს საქართველოსკენ მომართავს. ნაშრომის მთავარ მიზანს წარმოადგენს

თბილისში, საერთაშორისო სტუდენტური მიგრაციის ანალიზის საფუძველზე, იმიგრაციის გარკვეული ტენდენციების კვლევა; ასევე, საერთაშორისო მობილობის იმ მოტივაციის მიგნება, რაც დამახასიათებელია მიგრანტებისთვის კონკრეტული გეოგრაფიული რეგიონიდან (ინდოეთი, ერაყი, ნიგერია) საქართველოში, რაც თავისთავად მათივე რეგიონისა და ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობით არის განპირობებული.

მთავარი კითხვა, როცა ვსაუბრობთ მიგრაციაზე არის ის, თუ რა გარემო ფაქტორები უბიძგებს ადამიანს, დატოვოს სამშობლო და წავიდეს უცხო ქვეყანაში თავისი მიზნების მისაღწევად. ამავდროულად, როცა საქმე ეხება უმაღლესი განათლების მიღებას ინტერესები, მიზეზები და შედეგები კიდევ უფრო მეტად სიღრმისეულია. პირობითად, რატომ ურჩევნია პოტენციურ სტუდენტს სამედიცინო განათლება მიიღოს ვთქვათ საქართველოში და არა ნიგერიაში? ალბათ განათლების მიღება იქ, სადაც უკეთესი შესაძლებლობებია, არის უფრო პერსპექტიული და მიმზიდველი; ამავდროულად საერთაშორისო სტანდარტებით აღიარებული სწავლება სხვა მრავალ სოციალურ თუ ეკონომიკურ ფაქტორთან ერთად, გარკვეულწილად პირობით გარანტიასაც იძლევა, რომ სტუდენტს დასაქმების შემთხვევაში სამშობლოშიც და სხვაგანაც ექნება კარგი ანაზღაურება და უზრუნველყოფილი მომავალი. ამ კუთხით თუ შევხედავთ საკითხს, სტუდენტური მიგრაცია შეიძლება კიდევ ამცირებდეს შრომითი რესურსის გადინებას. ეს ხდება მაშინ, როცა განათლების მისაღებად სხვა ქვეყანაში წასული სტუდენტი სამუშაოდ და საცხოვრებლად უბრუნდება სამშობლოს. მაგრამ ისიც ცხადია, რომ ნაწილი ან იმავე ქვეყანაში რჩება და საქმდება, ან შრომით მიგრანტად იქცევა სხვა ქვეყანაში, რომელიც არც მისი სამშობლოა და არც ის ქვეყანა, სადაც განათლება მიიღო.

უშუალოდ სასწავლო მიგრაციის მიზეზების მიმოხილვამდე განვმარტავ „საერთაშორისო სტუდენტის“ ცნებას, რათა თავიდან ავიცილოთ ტერმინების არასწორი ან არასაკმარისი გაგება. „საერთაშორისო სტუდენტის“ განმარტება 2015 წელს მიიღო იუნესკომ. განმარტების მიხედვით *„საერთაშორისო სტუდენტი არის ფიზიკური პირი, რომელმაც გადალახა არსებული საერთაშორისო საზღვარი ორ ქვეყანას შორის და მიზნად ისახავს მონაწილეობა მიიღოს საგანმანათლებლო აქტივობაში იმ მიმღებ ქვეყანაში, რომელიც არ არის მისი სამშობლო“* (Types of migration; international students, 2018). აქვე უნდა გავითვალისწინოთ ისიც რომ, აღნიშნულ განმარტებაში მოიაზრებიან ის სტუდენტები, რომლებმაც გადაწყვიტეს უმაღლესი განათლება სამშობლოსგან განსხვავებულ ქვეყანაში მიიღონ (*foreign students*). ვგულისხმობთ არარეზიდენტ ვიზის მქონე, მუდმივი ბინადრობის მქონე და გაცვლითი პროგრამის სტუდენტებს, რომლებიც სემესტრულად სწავლობენ საზღვარგარეთ (*credit-mobile students*) (Types of migration; international students, 2018).

ისე როგორც ყველა პროცესსა და მოვლენას, სტუდენტურ მიგრაციასაც აქვს დადებითი და უარყოფითი მხარეები. დადებით მხარედ შეიძლება ჩაითვალოს ის, რომ ემიგრაციის შედეგად გამგზავნ ქვეყანაში იზრდება მოლოდინები მაღალკვალიფიციური სპეციალისტების დაბრუნების მიმართ. თუმცა ამავდროულად ხდება ე.წ. „ტვინების გადინება“. ვინაიდან ახალგაზრდების გარკვეული ნაწილი, რომელიც საერთაშორისო სტუდენტურ მიგრაციაში ებმება, სამუშაოდ ადგილად ირჩევს სამშობლოსგან განსხვავებულ ქვეყანას, ისევე როგორც ხშირად სასწავლო ქვეყნისგან განსხვავებულსაც.

ექვგარეშეა, რომ იმიგრაციის ქვეყანაში სტუდენტებს მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვთ ქვეყნის ეკონომიკაში (კომისია, 2017). უცხოელი სტუდენტები ფინანსურ გზავნილს სამშობლოდან,

ოჯახიდან იღებენ, რომელიც ცალსახად დადებითად აისახება ქვეყნის ბიუჯეტზე. მიმღები უნივერსიტეტები მუდმივად ცდილობენ განავითარონ ინფრასტრუქტურა, აამაღლონ აკადემიური პერსონალის პროფესიონალიზმი. მნიშვნელოვანია, რომ საერთაშორისო სტუდენტების მუდმივი ნაკადები საგრძნობლად ზრდის ქვეყნის საერთაშორისო ცნობადობას.

თეორიული ჩარჩო

როგორც დაგლას მესი და მისი თანაავტორები აღნიშნავენ, არ არსებობს საერთაშორისო მიგრაციის თეორია დღესაც კი, რომელიც სრულად მოიცავს მიგრაციის შესწავლასთან დაკავშირებულ სხვადასხვა მიდგომასა და პერსპექტივას (ზურაბიშვილი, 2007). მიგრაციების ყველაზე ცნობილი თეორიებია, ნეოკლასიკური ეკონომიკური თეორია, რომელიც მიგრაციის გამომწვევ მიზეზებს შრომითი რესურსის მიწოდებასა და მოთხოვნას შორის არსებული სხვაობებით ხსნის; ახალი ეკონომიკური თეორია, რომელიც აქცენტს ოჯახურ სტრატეგიაზე აკეთებს. ოჯახი წყვეტს არსებული რესურსების პირობებში როგორ წარმართოს ერთ-ერთი წევრის მომავალი. ასევე ცნობილი თეორიაა ევერეტ ლის ბიძგისა და მიზიდვის თეორია, თუმცა სტუდენტური მიგრაციების გამომწვევ ფაქტორებს ყველაზე უკეთ ალბათ რაციონალური არჩევანისა და სოციალური კაპიტალის თეორიული მოდელი ხსნის.

სოციალური კაპიტალის თეორიული მოდელი

სოციალური კაპიტალის თეორია თავის არსში სემანტიკურად აერთიანებს სოციუმს, ანუ საზოგადოებასა და კაპიტალს, ანუ წარმოების ფაქტორებს, საქონლისა და მომსახურების შესაქმნელად. სოციალური კაპიტალის ანალიზი შესაძლებელია ორნაირად: პირველი, ეს არის ადამიანის, როგორც შრომითი რესურსის გამოყენება კლასიკური ეკონომიკური პერსპექტივიდან, ხოლო მეორე ეფუძნება დაშვებას, რომ ფიზიკური კაპიტალის ინვესტიცია შეიძლება იყოს ისევე ეფექტური, როგორც სოციალური კაპიტალის, ანუ „ადამიანი როგორც შემოქმედი“ ისე აღიქვა. სოციალური კაპიტალი არის ადამიანის ფიზიკური და შემეცნებით-შემოქმედებითი ბუნების ერთობა, რომელიც შეიცავს ცოდნას, უნარებსა და გამოცდილებას, რაც თავის მხრივ ემყარება ბუნებასა და საკუთარ აღქმას შორის კავშირებს (KWON, 2009).

ლესლისა და ბრინკმანის მიხედვით, სოციალური კაპიტალის თეორია ასპარეზზე მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ გამოჩნდა. 1950-იანი წლებიდან ეკონომისტები მიხვდნენ, რომ განათლებაში ინვესტიციების ჩადებაზე ორიენტირება, იმაზე სწრაფად ზრდიდა მოგებას, ვიდრე მხოლოდ ფიზიკური მონაცემების გაუმჯობესებაზე ზრუნვა. დენისონისა და შულცის კვლევებმა კი აჩვენა, რომ მოგების არნახული ზრდა 36%-დან 70%-მდე, ანუ ფაქტიურად გაორმაგება, ცალსახად განპირობებული იყო მხოლოდ განათლებით. შესაბამისად დაასკვნეს, რომ განათლებაში ინვესტიციების ზრდა სერიოზულ გავლენას ახდენდა მაღალკვალიფიციური შრომითი მუშახელის ჩამოყალიბებაზე (SMITH, 2006).

სოციალური კაპიტალის თეორია ამტკიცებს, რომ ადამიანები შეგნებულად დებენ ინვესტიციას საკუთარ თავში სხვადასხვა საქმიანობის გზით. უმთავრესად ხდება განათლების მიღებითა და საკუთარი თავის წვრთნით, მაგრამ ამავედროულად შესაძლოა მიმართონ მიგრაციასაც (Bowles, 2018). სოციალური კაპიტალის თეორია ასევე ხსნის, თუ როგორ ხდება, რომ ზოგიერთი ადამიანი უფრო წარმატებულია გარკვეულ ვითარებაში იმის გამო, რომ მას შედარებით უფრო მყარი კავშირები აქვს სხვა ადამიანებთან. დაგლას მესიმ და მისმა თანაავტორებმა 1987 წელს განიხილეს ემიგრაციული ქსელები, როგორც სოციალური კაპიტალის სპეციფიკური ფორმა (ზურაბიშვილი,

2007). დაგლას მესის განმარტებით ეს ემიგრაციული ქსელები არის „ადამიანებს შორის არსებული კავშირების კრებული, რომლითაც ერთმანეთს უკავშირდებიან არსებული მიგრანტები, ყოფილი მიგრანტები და არამიგრანტებიც მშობლიურ და მიმღებ ქვეყნებში ნათესაობის, მეგობრობისა და საერთო წარმომავლობის საშუალებით“ (Massey, 2014). ასეთი კავშირები მყარია, ვინაიდან ისინი ნათესაური და მეგობრული ურთიერთობების საფუძველზე ემიგრაციამდელ პერიოდში ყალიბდება (Bijwaard & Wang, 2013).

რაციონალური არჩევანის თეორია

რაციონალური არჩევანის თეორია მეტად საკამათოა. მოქმედი პირები მათი მიზნებისკენ ილტვიან, ასევე აღიქვამენ იმ ღირებულებებსა და საშუალებებს, რომლებსაც გააჩნიათ განსხვავებული პრიორიტეტები თავიანთი მისწრაფებების ჩამოყალიბებაში. როცა ადამიანი გადაწყვეტილებას იღებს დატოვოს სამშობლო და წავიდეს სხვა ქვეყანაში, გარდა იმისა რომ მას აქვს იმედი უკეთეს მდგომარეობაში აღმოჩენისა, აუცილებელია რომ შეემლოს რისკების შეფასება, რაციონალურად აზროვნება და ყველაფრის მიზანმიმართულად დაგეგმვა (LU, 2006). არასწორი იქნებოდა გვეთქვა რომ ყველა პოტენციური მიგრანტი ფლობს საკმარის ინფორმაციას არსებულ ალტერნატივებზე, რაც კიდევ უფრო მეტად ართულებს სწორი გადაწყვეტილების მიღებას.

მიგრაციის ყველა თეორია ცდილობს ახსნას მოტივები ეკონომიკური, სოციალური თუ ინდივიდუალური კუთხით, მიკრო თუ მაკრო დონეზე, ფართო თუ ვიწრო ასპექტში. თითოეული შეგვიძლია განვაზოგადოთ მსოფლიოში მიმდინარე ტენდენციებზე, მაგრამ ეს ყველაფერი იმდენად კომპლექსური და ერთმანეთზე გადაჯაჭვულია, არასწორიც კი არის ვთქვათ, რომ რომელიმე თეორია უკეთ ხსნის მიგრაციებს. თეორიების სინთეზი ყველაზე სწორი მიდგომა იქნებოდა, ვინაიდან ადამიანებიც თავის მხრივ ურთულებს ფიზიოლოგიურ-ფსიქოლოგიური არსებები არიან, მოტივები რამდენად ერთნაირიც არ უნდა იყოს, ინდივიდუალური მიდგომა, აზროვნება, რაციონალურობის აღქმა, მიზანდასახულობა, რისკიანობა და სხვა მრავალი თვისება განსხვავებული აქვთ. ჩვენ შეიძლება განვაზოგადებდეთ თეორიებს, თუმცა ისინი მაინც უნიკალურია კონკრეტული შემთხვევისთვის და განსხვავებულია სხვადასხვა სოციალური ჯგუფისთვის.

საქართველოს მოსახლეობა და მიგრაციის ტენდენციები

საქართველოს ისტორიაში მიგრაციის როლი განსაკუთრებულია. მნიშვნელოვანი გეოპოლიტიკური და სტრატეგიული მდებარეობის გამო გადატანილი ომების შედეგად ნებით თუ უნებლიეთ ქვეყნის მოსახლეობა მიგრირებდა, როგორც ქვეყნის შიგნით, ასევე მის გარეთაც. უახლესი ისტორია ემიგრაციის რამდენიმე ტალღას გამოყოფს: 1950-იან წლებამდე პერიოდი, რომელიც ძირითადად პოლიტიკური რეპრესიების შედეგად იძულებითი გადასახლებებით ხასიათდებოდა; 1950-1990 წლებს შორის შუალედი, როცა მოსახლეობა უმთავრესად საბჭოთა კავშირის ტერიტორიის ფარგლებში გადაადგილდებოდა; 1990-იანი წლების მასობრივი ემიგრაცია, რომელიც ცალსახად გამოწვეული იყო ქვეყანაში შექმნილი მძიმე სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობით და მიმართული იყო ძირითადად რუსეთისკენ. 2000 წელს ჩვენი ქვეყნის მოქალაქეებისთვის სავიზო რეჟიმის შემოღებამ ნაკადები სხვა ქვეყნებისკენ, განსაკუთრებით აშშ-სა და ევროპისკენ მიმართა (მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია, 2017).

საქართველოს აღწერებს თუ გადავხედავთ ნათლად დავინახავთ, რომ საქართველოს მოსახლეობა აღწერიდან აღწერამდე საგრძნობლად მცირდება. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ 2014 წლის ნოემბერში ჩატარებული საყოველთაო აღწერის მიხედვით საქართველოს მოსახლეობამ 3 713 804 ადამიანი შეადგინა, რაც წინა აღწერის, 2002 წლისთვის მიღებულ შედეგზე 657 731 ადამიანით ნაკლებია (საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, 2018). აღნიშნული მონაცემები არ იქნებოდა საგანგაშო დიდი ქვეყნისთვის, მაგრამ ისეთი პატარისთვის, როგორც საქართველოა, ასეთი საგრძნობი სხვაობა მეტყველებს მხოლოდ იმაზე, რომ საქართველოდან მოსახლეობის სწორედ ის ნაწილი, რომელიც სამუშაო რესურსს წარმოადგენს დიდი ნაკადებით გაედინება. მიგრაციული კუთხით საქართველო ცალსახად ემიგრაციის ქვეყანა უფროა (დიაგრამა #1). დიაგრამა #1-ში აღნიშნული მონაცემები დათვლილია გაეროს რეკომენდებული მეთოდებით. ემიგრანტის შემთხვევაში მოიაზრება პირი, რომელმაც დატოვა საქართველო ბოლო 12 თვეში, სულ მცირე 183 დღე იმყოფებოდა სხვა ქვეყანაში და საქართველო იყო მისთვის მუდმივი საცხოვრებელი ქვეყანა, ანუ წინა 12 თვიდან მინიმუმ 183 დღე მაინც ქონდა აქ გატარებული. იმიგრანტის შემთხვევაში კი პირიქით (ემიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია, 2017). აღნიშნული სტატისტიკური მონაცემების საფუძველზე თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ადგილი აქვს ემიგრაციის მზარდ ტენდენციას, რომელიც ხდება არა საქართველოს მოქალაქეების, არამედ სხვა ქვეყნის მოქალაქეების საქართველოდან გასვლის შედეგად.

საქართველოში შემოსულ იმიგრანტთა ნაკადები მრავალფეროვანია. ისინი სხვადასხვა ქვეყნიდან ჩამოდიან და ძირითადად წარმოადგენენ შრომისუნარიანი ასაკის მოსახლეობას. იმიგრანტების რაოდენობის დათვლა სხვადასხვა მეთოდოლოგიით ხდება, თუმცა ყველაზე სანდო და გავრცელებული საყოველთაო აღწერებია. 2014 წელს საქართველოში ჩატარებული საყოველთაო აღწერის მიხედვით მოსახლეობის 5%-ს შეადგენდნენ იმიგრანტები, პირები, რომელთაც ოდესმე უცხოვრიათ საზღვარგარეთ 12 თვეზე მეტ ხანს. მათ შორის 51.9 % მამაკაცი, ხოლო 48.1 % ქალია. 77.4 % საქალაქო დასახლებაში ცხოვრობს, ხოლო 22.6 % სასოფლოში. რასაკვირველია უმრავლესობა განაწილებულია დედაქალაქში 45.5 %. შემდეგ მოდის 12.9%-ით იმერეთის რეგიონი და 11 %-ით ქვემო ქართლი (დიაგრამა #8). ამავე აღწერის მიხედვით, იმიგრანტთა 51.6 %-ისთვის წინა საცხოვრებელ ქვეყანას წარმოადგენდა რუსეთის ფედერაცია, 8.3 %-სთვის საბერძნეთი, ხოლო 8.1 %-სთვის უკრაინა (დიაგრამა #2) (საქსტატი, 2016).

საქართველოს საიმიგრაციო პოლიტიკა

მიგრაცია თავისი ყველა გამოვლინებით უდიდეს გავლენას ახდენს ქვეყნის, როგორც საშინაო, ისე საგარეო პოლიტიკაზე, დემოგრაფიულ სტრუქტურაზე, შრომის ბაზარზე, გარემოზე, სოციალურ და ეკონომიკურ მდგომარეობაზე, ჯანმრთელობაზე, უსაფრთხოებასა და სხვა მრავალ საკითხზე. სახელმწიფოები თავისი ქვეყნის ინტერესებიდან გამომდინარე ატარებენ საიმიგრაციო პოლიტიკას, რომელიც გულისხმობს ქვეყნის პოლიტიკას სახელმწიფო საზღვრების გადმომკვეთი პირების მიმართ, განსაკუთრებით კი მათ მიმართ, ვინც აპირებს მუშაობას ან ხანგრძლივი ვიზიტით გაჩერებას ნებისმიერი მიზნობრიობით (Division, 2014). საიმიგრაციო პოლიტიკა, როგორც წესი, მიმართულია არალეგალური მიგრაციის აღკვეთისაკენ და ლეგალური მიგრაციის რეგულაციისკენ.

2010 წლის 13 ოქტომბერს საქართველოს მთავრობის მიერ შეიქმნა მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია, მთავრობის სათათბირო ორგანო, რომელიც მსჯელობს და იღებს გადაწყვეტილებებს მიგრაციის მართვასთან დაკავშირებულ სხვადასხვა აქტუალურ საკითხზე.

უპირველესი და უმნიშვნელოვანესი განმაპირობებელი ფაქტორი, ქვეყანაში უცხოელების შემოდინებისა ცალსახად არის სავიზო პოლიტიკა, რომელიც შეიძლება იყოს მკაცრი, ან იყოს მეტისმეტად რბილი რიგი სახელმწიფოებისთვის. საქართველოს ვიზა დადგენილი ფორმის პირობითი ნებართვაა, რომელიც გაიცემა უცხოელის სამგზავრო დოკუმენტში ვიზის ბლანკის დატანით ან ელექტრონულად (ელექტრონული ვიზა) და ადასტურებს მის უფლებას, შემოვიდეს ან/და იმყოფებოდეს საქართველოში ან ტრანზიტით გაიაროს საქართველოს ტერიტორია (საქართველოს ვიზის კატეგორიები და ტიპები, 2018).

უცხოელზე, რომელიც აკმაყოფილებს საქართველოს ვიზის მიღებისთვის დადგენილ მოთხოვნებსა და პირობებს, შეიძლება გაიცეს საქართველოს ვიზა ერთჯერადი ან მრავალჯერადი შემოსვლის უფლებით და იყოფა 5 კატეგორიად: A-დიპლომატიური, B-სპეციალური, C-ორდინალური, D-საიმიგრაციო, T-ტრანზიტული. თითოეული ეს კატეგორია კი იყოფა ქვეკატეგორიად. ამ კონკრეტულ შემთხვევაში ჩვენთვის საინტერესო არის საიმიგრაციო D3 ქვეკატეგორიის ვიზა, რომელიც გაიცემა საქართველოში ავტორიზებულ საგანმანათლებლო დაწესებულებაში ან მის ბაზაზე სასწავლებლად ან კვლევის ჩასატარებლად მომავალ პირებზე; საერთაშორისო პროგრამების ფარგლებში საქართველოში სასწავლებლად მომავალ პირებზე; (საქართველოს ვიზის კატეგორიები და ტიპები, 2018).

2014 წლის 1 სექტემბრამდე ნებისმიერი სახის ვიზით შემოსვლისას საქართველოში ყოფნის ვადა იყო 360 დღე, რომელიც ათვლებოდა პირის შემოსვლის დღიდან. იგივე ვადა ვრცელდებოდა იმ ქვეყნის მოქალაქეებზეც, რომლებსაც უვიზო შემოსვლა შეეძლოთ. გამონაკლისის სახით განისაზღვრებოდა 90-დღიანი ვადა, რომელიც ეხებოდა რუსეთის ფედერაციის მოქალაქეებს, Laissez Passer-ს მფლობელებს და ა.შ.

ახალი კანონით „უცხოელთა და მოქალაქეობის არმქონე პირთა სამართლებრივი მდგომარეობის შესახებ“, რომელიც 2014 წლის 1 სექტემბერს მიიღეს და რომელსაც საფუძვლად დაედო 2013 წლის 15 მარტს საქართველოს მთავრობის მიერ მიღებული #59 დადგენილება, საქართველოს მიგრაციის სტრატეგიის დამტკიცების შესახებ, მნიშვნელოვნად შემცირდა ქვეყანაში ყოფნის ვადები. 360-დღიან ყოფნის უფლებას ცვლის ახალი ვადა – მაქსიმუმ 90 დღე 180 დღიან პერიოდში, რაც გულისხმობს ნებისმიერ 180 დღიან პერიოდში ქვეყანაში მაქსიმუმ 90 დღის ვადით ყოფნას (90 დღე შეიძლება იყოს როგორც უწყვეტი პერიოდი, ისე შეიძლება შედგებოდეს რამდენიმე დღიანი პერიოდებისგან, მაგალითად: 30+30+30) (საერთაშორისო გამჭვირვალობა საქართველო, 2014). საქართველოს მთავრობამ ამ ცვლილებების აუცილებლობა, ძირითადად, ევროკავშირთან სავიზო რეჟიმის დიალოგის ფარგლებში არსებული ვალდებულებებით ახსნა.

იქიდან გამომდინარე, რომ საქართველოში ვიზის გაგრძელება შეუძლებელია, უცხოეთის მოქალაქე ვალდებულია აღნიშნული ვადის გასვლამდე აიღოს ბინადრობის მოწმობა (გრძელვადიანი ვიზის ქონის შემთხვევაში) ან დატოვოს ქვეყანა. ვინაიდან ერთჯერადი, მრავალჯერადი ან თუნდაც გრძელვადიანი ვიზა თავისი არსით არ იძლევა ქვეყანაში სასურველი დროით დარჩენის საშუალებას.

სტატისტიკა საერთაშორისო სტუდენტთა შესახებ თბილისში

საერთაშორისო სტუდენტთა რაოდენობა იუნესკოს სტატისტიკის მონაცემებით, მსოფლიოში ბოლო 10 წლის განმავლობაში 70%-ით გაიზარდა და 2015 წლისთვის 4.5 მილიონს გადააჭარბა (მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია, 2017). საქართველოში ეს პროცესი გააქტიურდა მას შემდეგ, რაც 2005 წელს ქვეყანა ბოლონიის პროცესს, განათლების ერთიან ევროპულ სივრცეს შეუერთდა (საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, 2015-2016). 2005 წლიდან მოყოლებული საერთაშორისო სტუდენტების ნაკადები სტაბილურად იზრდება. ბოლონიის პროცესში ჩართვამ საქართველოს, როგორც საგანმანათლებლო ქვეყნის ცნობადობა გაზარდა, ხოლო აქ გაცემული დიპლომი აღიარებული გახდა მსოფლიოს ყველა ქვეყანაში.

დიაგრამა #3-დან ჩანს, რომ ჩარიცხულ უცხოელ სტუდენტთა რაოდენობის მაქსიმალური ზრდა დაფიქსირდა 2010-2011 და 2011-2012 სასწავლო წლებში, როდესაც საქართველოს უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში უცხოელ სტუდენტთა რაოდენობა თითქმის გაორმაგდა. ხოლო უცხოელი სტუდენტების ყველაზე დიდი მაჩვენებელი საქართველოს უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში 2015 წელს იყო (2743 სტუდენტი), 2016 წელს კი სტუდენტების რიცხვი მკვეთრად შემცირდა (1523 სტუდენტი). ეს შეიძლება ნაწილობრივ აიხსნას 2014 წელს მიღებული „უცხოელთა და მოქალაქეობის არმქონე პირთა სამართლებრივი მდგომარეობის შესახებ“ კანონის ახალი რეგულაციებით. 2016 წელს უცხოელი სტუდენტების კლება კი, სავარაუდოდ, უფრო იმით იყო გამოწვეული, რომ 2014 წელს განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებების გამო 2015 წელს ნაკლებმა სტუდენტმა მიიღო საქართველოში ჩამოსვლის გადაწყვეტილება, რაც საბოლოო ჯამში 2016 წლის ჩარიცხვების რაოდენობაზე აისახა (მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია, 2017).

2004-2014 წლებში საქართველოში ჩამოსული სტუდენტების უმრავლესობა იყო აზერბაიჯანიდან, ინდოეთიდან, თურქეთიდან, ნიგერიიდან და რუსეთიდან. (იხ. დიაგრამა #4) 2016 წლის მონაცემებით კი, ჩვენს ქვეყანაში უცხოელი სტუდენტების უმრავლესობა, 90% არიან აზერბაიჯანის, ინდოეთის, ერაყის, ნიგერიის, თურქეთისა და რუსეთის მოქალაქეები (დიაგრამა #5). წინა წლებთან შედარებით პირველი ხუთეულის სურათი შეიცვალა, სადაც მესამე ადგილი ერაყმა დაიკავა.

საქართველოს უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებები თანდათან იწყებენ საერთაშორისო სტუდენტთა მოთხოვნების გათვალისწინებას და შედეგად, სულ უფრო მეტი ქართული უნივერსიტეტი სთავაზობს უცხოელ სტუდენტებს უცხოენოვან საბაკალავრო, სამაგისტრო და სადოქტორო სასწავლო პროგრამებს. 2014 წლისათვის 25 ქართულ უნივერსიტეტში 160 უცხოენოვანი საგანმანათლებლო პროგრამა ისწავლებოდა, 2016 წელს კი 33 ასეთი უნივერსიტეტი იყო 205 უცხოენოვანი პროგრამით, საიდანაც ნახევარზე მეტი (127) ინგლისურენოვანია (მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია, 2017).

ყველაზე მეტ უცხოელ სტუდენტს უკვე რამდენიმე წელია თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტი მასპინძლობს (დიაგრამა #7). 2018 წლის ივნისის მდგომარეობით თსსუ-ში 2023 არარეზიდენტი სწავლობს. რაოდენობის მიხედვით პირველი ხუთეული კი ასე გამოიყურება: 1263 სტუდენტი არის ინდოეთიდან, 132 შრი-ლანკაიდან, 127 ერაყიდან, 63 ნიგერიიდან და 38 თურქეთიდან. უნივერსიტეტში უცხოელებისთვის აქვთ, როგორც რუსულენოვანი ასევე ინგლისურენოვანი პროგრამებიც. ისინი მხოლოდ ერთსაფეხურიანი სამედიცინო პროგრამის

ფარგლებში იღებენ განათლებას და არ სწავლობენ მაგისტრატურაში, დოქტორანტურასა და რეზიდენტურაში (წყარო: თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტიდან მოპოვებული წერილობითი დოკუმენტი).

ყველაზე პოპულარული და მოთხოვნილი მედიცინის ფაკულტეტის ინგლისურენოვანი პროგრამაა რადიოლოგიის ფაკულტეტი 1654 სტუდენტით. მათ შორის 837 გოგონა, ხოლო 817 ვაჟია. მხოლოდ ამ ფაკულტეტზე 1154 ინდოელი სწავლობს. 130 სტუდენტი არის შრი-ლანკიდან, 90 ერაყიდან, 63 ნიგერიიდან, 19 თურქეთიდან და დანარჩენი სხვა ქვეყნებიდან (დიაგრამა #7).

2016 წლის მონაცემებით საქართველოში მყოფი უცხოელი სტუდენტების 50% სწავლობდა მედიცინის, ჯანდაცვის, ფარმაცევტიკისა და სტომატოლოგიის ფაკულტეტზე, 24% ეუფლებოდა ბიზნესს, ეკონომიკასა და სამართალს. 17%-მა განაგრძო სწავლა ჰუმანიტარულ და სოციალურ მეცნიერებებზე, 6% ინფორმაციულ ტექნოლოგიებს სწავლობდა, ხოლო 3%-მა სრულიად სხვა სპეციალობები აირჩია (მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია, 2017).

საერთაშორისო სტუდენტები ინდოეთიდან: კვლევა და ანალიზი

იმ საერთაშორისო სტუდენტებიდან, რომლებიც საქართველოში სწავლობენ, აირჩა სამი საკვლევი ჯგუფი, ერთ-ერთი არის ინდოელი სტუდენტები, რომელთა რაოდენობა მხოლოდ აზერბაიჯანელებს ჩამოუვარდება. კონკრეტული ჯგუფი საინტერესოა კვლევის თვალსაზრისით, ვინაიდან ინდოეთი გეოგრაფიულად შორს მდებარეობს საქართველოდან, შესაბამისად ჩნდება კითხვა: რა საშუალებებით იღებენ ინდოელი სტუდენტები ინფორმაციას საქართველოსა და აქ არსებული უნივერსიტეტების შესახებ; რატომ მოდიან სასწავლებლად კონკრეტულად ჩვენს ქვეყანაში; რა განაპირობებს მათ მიერ გადაწყვეტილებების მიღებას?

გამოიკითხა 10 ინდოელი (4 ვაჟი, 6 გოგონა), რომლებიც სწავლობენ თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტში. გამოკითხული 10 სტუდენტიდან 6 მეოთხე კურსელი, ხოლო 4 მეორე კურსელი აღმოჩნდა. კითხვაზე თუ როგორ შეიტყვეს საქართველოს შესახებ, ანუ რა გზით მოიძიეს ინფორმაცია ჩვენს ქვეყანაზე 6-მა უპასუხა, რომ მეგობრებმა გაუწიეს რეკომენდაცია, ხოლო 4-მა თავიდანვე ინტერნეტში ნახა. ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ მიუხედავად იმისა, თითოეული მათგანის ერთპიროვნული სურვილი იყო ესწავლათ საზღვარგარეთ, საბოლოო გადაწყვეტილება სასწავლო ქვეყნის შესახებ ოჯახმა ერთად მიიღო. 10-დან, ინტერნეტში ინფორმაციის მოძიებამდე, მხოლოდ ორმა იცოდა, რომ საქართველო (GEORGIA) არის დამოუკიდებელი ქვეყანა და არა ამერიკის შტატი. ათიდან ათივემ დაუფიქრებლად უპასუხა, რომ მშობლების მიერ მათი საქართველოში სასწავლებლად გამოშვების უმთავრესი მიზეზი, არის ქვეყანაში არსებული მშვიდობა და უსაფრთხოება, ყოფილი პოსტსაბჭოთა სივრცის ქვეყნებისგან განსხვავებით. დავინტერესდი და ვიკითხე თუ რატომ არ წავიდნენ სამედიცინო განათლების მისაღებად რუსეთში ან უკრაინაში. აღმოჩნდა, რომ მათთვის ეს ქვეყნები არ აღიქმება უსაფრთხოდ. აქვე დაასახელეს კიდევ ერთი მიზეზი-ეს არის რბილი კლიმატი, რომელიც მათთვის განსხვავებული აღმოჩნდა თუმცა, ადვილად შეეგუენ.

სტუდენტები, რომლებიც საქართველოში სავიზო პოლიტიკის გამკაცრებამდე ჩამოვიდნენ ამბობენ, რომ მათ არანაირი პრობლემა არ შექმნიათ ვიზასთან დაკავშირებით. ყველაფერი იმ სააგენტომ მოაგვარა, რომელმაც სტუდენტები საქართველოში ჩამოიყვანა. დანარჩენის თქმით კი, ერთადერთი პრობლემა, რაც შეექმნათ დავიანებული პასუხი და ბევრი დოკუმენტის წარმოდგენის აუცილებლობა იყო.

ათივე გამოკითხული რესპონდენტისთვის ექიმობა ოცნების პროფესიასთან ერთად არის ინდოეთში დასაქმების მარტივი შესაძლებლობა. ქვეყანაში არსებული სოციალური სიტუაციის გამო, ეს პროფესია მოთხოვნადად აღიქმება. თუმცა, გარდა იმისა, რომ ინდოეთში სწავლა საკმაოდ ძვირია (საქართველოსთან შედარებით), ამავდროულად მოსახლეობის დიდი რაოდენობის გამო, უნივერსიტეტებში მოხვედრის მსურველთა რაოდენობაც და შესაბამისად კონკურსიც იმდენად დიდია, რომ ჯერ კიდევ სკოლაში იღებენ გადაწყვეტილებას საზღვარგარეთ სასწავლებლად. თან აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ მათ არ უწყევთ არანაირი მისაღები გამოცდის ჩაბარება. ევალუბათ მხოლოდ განათლების დამადასტურებელი დოკუმენტის წარმოდგენა, რომელსაც განათლების ხარისხის ეროვნული ცენტრი აღიარებს, და ამის შემდეგ თუ დეკანს ექნება სურვილი შეუძლია არაფორმალური გასაუბრება ჩაატაროს, თუ არადა სტუდენტი მიღებულია.

რასაკვირველია, ერთ-ერთი განმაპირობებელი ფაქტორი, საზღვარგარეთ სწავლის გაგრძელებისა არის სწორედ მიღების შედარებით გამარტივებული პროცედურა. თუმცა ინდოელი სტუდენტები სამშობლოში დაბრუნების შემდგომ აბარებენ გამოცდას, რომლითაც სახელმწიფო მათ მიერ მიღებულ განათლებას ამოწმებს და ჩაბარების შემთხვევაში აღიარებს კიდევ. რესპონდენტების თქმით ეს გამოცდები საკმაოდ რთულია.

10-დან 7 სტუდენტი ცენტრალური შტატებიდან იყო, ხოლო 3 დასავლეთიდან. ამის საფუძველზე შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ ამ შტატების მოსახლეობას შეიძლება ინდოეთის უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში სწავლის საშუალება არ აქვთ, თუმცა ახერხებენ საზღვარგარეთ განათლების მიღებას და სწავლის საფასურის გადახდას.

აღმოჩნდა, გარდა იმისა, რომ ინდოელები გამოცდას აბარებენ სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ, მათ ასევე უწყევთ გამოცდის ჩაბარება სამსახურში მიღებამდე. ვინაიდან მოთხოვნა ძალიან დიდია, მსურველიც ბევრია, გამოცდები კი საშუალებას იძლევა აირჩეს სხვებთან შედარებით კვალიფიციური კადრი. რაც შეეხება ხელფასის მოცულობას, მათი თქმით, არანაირი მნიშვნელობა არ აქვს განათლებას ინდოეთში მიიღებ თუ სხვა რომელიმე ქვეყანაში, თუ სამსახურში მისაღებ გამოცდას ჩააბარებენ და დასაქმდებიან, ხელფასი იმდენივე ექნებათ, რაც მსგავს პოზიციაზე მომუშავე ადამიანს.

ინდოეთის უნივერსიტეტებში სწავლა საშუალოდ 15 000\$ ღირს წელიწადში, მაშინ როცა თსსუ-ში ეს სტუდენტები წლიურად 6500 \$-ს იხდიან. ასევე უნდა აღვნიშნოთ რომ, წინა წლებთან შედარებით სწავლის საფასური გაზრდილია და კიდევ იგეგმება გაზრდა. უნივერსიტეტში გვითხრეს რომ მომავალი წლისთვის შესაძლოა მიაღწიოს 8000 \$-ს. თუმცა მიუხედავად ამისა, ყველა რესპონდენტისთვის სწავლის საფასური მისაღებია. 10-ვე სტუდენტისთვის საცხოვრებელი ფასები მისაღებია. თითოეული საშუალოდ თვეში ხარჯავს 400-500 \$-მდე. ამ ხარჯებში შედის ბინის ქირა, გართობა, სწავლა, კვება, დასვენება და ყოველდღიური ხარჯი.

10-დან 8 სტუდენტი თვეში ერთხელ იღებს ოჯახიდან გზავნილებს ბანკის საშუალებით. ინდოელებისთვის თანხის აღება, ან ბანკში ანგარიშის გახსნა პრობლემას არ წარმოადგენს. დანარჩენი 2-დან ერთს მთელი წლის ბინის ქირა და კვების საფასური წინასწარ ქონდა გადახდილი, და თანხით დახმარებას ყოველ სამ თვეში ერთხელ საჭიროებდა. დარჩენილ 1 რესპონდენტს კი ორ კვირაში ერთხელ უგზავნიდნენ თანხას პირადი მოხმარებისთვის.

აღმოჩნდა რომ ინდოელ სტუდენტებში, და არა მარტო ინდოელებში დიდი პოპულარობით სარგებლობს დასასვენებელი კურორტები, როგორცაა ბაკურიანი. 10-დან ათივე რესპონდენტმა დაასახელა ბაკურიანი, როგორც ერთ-ერთი საყვარელი მონახულებადი ადგილი, 5 ნამყოფი იყო ასევე ბათუმში. ქალაქგარეთ იშვიათად გადიან, მიუხედავად იმისა, რომ ჰყავთ პირადი ავტომობილები. უცხოელები, განსაკუთრებით კი ინდოელები, ჯგუფებად ცხოვრობენ, საშუალოდ 4 ან 5 მეგობარი ქირაობს ერთ ბინას და ძირითადად ერთად გადაადგილდებიან ქალაქში.

აუცილებლად უნდა აღინიშნოს რომ არც-ერთ მათგანს თავი არ უგრძნია დისკრიმინაციის მსხვერპლად, მიუხედავად იმისა, რომ საზოგადოებასთან ურთიერთობა, ენის ბარიერის არსებობის გამო, ძალიან უჭირთ. არ ჰყავთ ქართველი მეგობრები. მათივე თქმით ეს გამოწვეულია იმით, რომ ლექციებზე მხოლოდ უცხოელები სხედან, და ქართველებთან აქტიური შეხება არ უწევთ. ასევე დადებითად ახასიათებენ ლექტორების დამოკიდებულებას. პროფესიული თვალსაზრისით ყველა კმაყოფილია ლექტორებით, თუმცა 10-დან 2-მა სტუდენტმა აღნიშნა, რომ საშუალოდ 10-დან 1 ლექტორს მაინც ინგლისური ენის პრობლემა აქვს, სხვებთან შედარებით, მაგრამ ადამიანური თვალსაზრისითა და დამოკიდებულებით კმაყოფილნი არიან.

თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტში, უცხოელ სტუდენტთა განათლების დეპარტამენტის უფროსმა, მასთან პირადად ჩატარებული მოკლე ინტერვიუს დროს აღნიშნა, რომ უცხოელი სტუდენტები ქართველებთან შედარებით, მეტად მოტივირებულნი არიან და ბევრს შრომობენ. უცხოელი სტუდენტებიდან გამოარჩია ინდოელები, რომლებიც კარგი აკადემიური მოსწრებითაც გამოირჩევიან.

საბოლოოდ ათივესთვის საქართველო ძვირფასი ქვეყანა გახდა. მათ მოსწონთ გარემო სადაც ცხოვრობენ, ხალხი ვისთანაც ურთიერთობა აქვთ. 10-დან 7 სწავლის დასრულებისთანავე აპირებს ინდოეთში დაბრუნებას და მუშაობას. დანარჩენი სამის სურვილი კი ევროპაში სწავლის გაგრძელებაა. კითხვაზე სამომავლოდ რის გამოსწორებას ისურვებდით აქ მომავალი სტუდენტებისთვის, პასუხი იყო ერთმნიშვნელოვანი- უკეთესი სასწავლო ინფრასტრუქტურა და მეტი პრაქტიკები.

საერთაშორისო სტუდენტები ერაყიდან: კვლევა და ანალიზი

ერაყელი სტუდენტები რესპონდენტებად შევარჩიე იმ მიზეზით, რადგან ეს ქვეყანა საქართველოსთან ახლოს, მეტად პრობლემურ რეგიონში მდებარეობს, სადაც დღესაც კი საომარი მდგომარეობა, მუდმივი არეულობები და ტერორიზმის საფრთხეა. ასევე საინტერესო არის ანალიზის თვალსაზრისით, თუ რა განსხვავებული მოტივები ამომრავებთ საერთაშორისო მიგრაციაში ჩაბმის მსურველ სტუდენტებს განსხვავებული რეგიონებიდან, სასწავლო ქვეყნად აირჩიონ ერთი და იგივე სახელმწიფო, კონკრეტულ შემთხვევაში კი საქართველო. სწორედ იგივე მოტივით შეირჩა ნიგერიელი სტუდენტებიც, რომლებზეც ქვემოთ ვისაუბრებ.

ის ერაყელი სტუდენტები, რომლებთანაც ინტერვიუ ჩატარდა სწავლობენ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში, მედიცინის ფაკულტეტზე. 10 ერაყელი სტუდენტიდან 8 ვაჟი, ხოლო 2 გოგონა გამოიკითხა. მიუხედავად იმისა, რომ ზემოთ აღნიშნული მონაცემებით თსუ-ში ერაყელი სტუდენტებიდან პროცენტულად გოგონები უფრო მეტნი არიან, რესპონდენტები შეირჩა თოვლის გუნდის პრინციპით.

ინდოელებისგან განსხვავებით, რომელთაც საქართველოზე ინფორმაცია ჰქონდათ მეგობრებისგან და ინტერნეტიდან, 10-დან 7-მა ერაყელმა თქვა, რომ ქვეყანა მშობლებმა შეურჩიეს. მათი ოჯახის რომელიღაც წევრი, ადრე ნამყოფი იყო საქართველოში, ახასიათებდნენ ამ ქვეყანას, როგორც ძალიან მშვიდს და უსაფრთხოს, შესაბამისად ოჯახმა თვითონ გამოთქვა სურვილი შვილი კონკრეტულად საქართველოში გამოემშვათ სასწავლებლად. დანარჩენი სამი, კი რეგიონის ახლოს ეძებდა უნივერსიტეტს, ელექტრონულ გვერდებზე ნახეს თსუ-ის მაღალი შეფასება და ოჯახთან შეთანხმებით შეარჩიეს მიმართულება.

ერაყელი რესპონდენტები განსაკუთრებულად მტკივნეულ საკითხად აღიქვამენ სავიზო პოლიტიკას, ვინაიდან რეგულაციები მათთვის ძალიან გამკაცრებულია. შერჩეული 10 ადამიანიდან 6 მეხუთე კურსელი, ხოლო 4 მეოთხე კურსელი იყო. ბოლო რამდენიმე წელია ერაყელი სტუდენტების ნაკადები, სწორედ ამ გამკაცრებული სავიზო რეჟიმის გამო საგრძნობლად შემცირებულია. ჩემი ყველა ერაყელი რესპონდენტი იმ პერიოდში ჩამოვიდა საქართველოში სასწავლებლად, როცა ვიზა საერთოდ არ ჭირდებოდათ საზღვრის გადმოსაკვეთად, ახლა კი ოჯახის სანახავად ვერ ბრუნდებიან, ვინაიდან მათი მეგობრები, რომლებიც სამშობლოში ხანმოკლე ვიზიტით, არდადეგებზე წავიდნენ, ქვეყანაში დაბრუნებას ვერ ახერხებენ და დიპლომის გარეშე რჩებიან.

ერაყის სახელმწიფო უნივერსიტეტებში, ინდოეთისგან განსხვავებით სწავლა სრულიად უფასოა, თუმცა მოხვედრა მხოლოდ ერთეულებს შეუძლიათ. სირთულე მდგომარეობს შემდეგში: იმისთვის რომ სტუდენტმა შეძლოს უნივერსიტეტში მოხვედრა, სკოლის დამთავრების შემდეგ აუცილებლად უნდა ჩააბაროს გამოცდა. გამოცდაში მიღებული ქულა განსაზღვრავს იმ სპეციალობას, რომლის დაუფლებასაც შეძლებს მომავალში. იმისთვის რომ ერაყში მედიცინის ფაკულტეტზე გააგრძელონ სწავლა ამ გამოცდაში 98, 99 ან 100 ქულა უნდა მიიღონ. ფაქტიურად იმ მოსწავლეებს, რომელთაც ასე მაღალი შედეგის დადება არ შეუძლიათ ყველანაირი გზა ეჭრებათ სასურველი სპეციალობის დაუფლებისა, გარდა ერთისა, წავიდნენ საზღვარგარეთ და ისწავლონ სასურველ ფაკულტეტზე.

10-დან 7-მა სტუდენტმა თქვა, გამოცდის ქულის მიხედვით რომ შეძლებოდა სწავლის ერაყში გაგრძელება დაუფიქრებლად გააგრძელებდა, მაგრამ არცერთ მათგანს ქულა არ ეყო. თუმცა, გამოცდამდე, არსებული განათლების სისტემის გამო, თითოეული აქტიურად ეძებდა ქვეყანას, სადაც შეძლებდა უნივერსიტეტში სწავლას. 10 დან 3-მა, აღნიშნა რომ ქულების მიხედვით, დაწესებული ზღვარი, რომც გადაელახა, ქვეყანაში დღევანდელი პოლიტიკური ვითარების გამო არ დარჩებოდა. 10-დან 5 ფიქრობს, რომ სწავლის დასრულების შემდეგ დაბრუნდება ქვეყანაში. დანარჩენი 5 კი იმედოვნებს, რომ შეძლებს ევროპაში წასვლას და დასაქმებას.

ინდოელი სტუდენტების მსგავსად, ერაყელებმაც უნდა ჩააბარონ საკვალიფიკაციო გამოცდა ქვეყანაში დაბრუნების შემდეგ, რომლის საფუძველზეც უნდა აღიარონ მათი დიპლომები. თუმცა, თსუ-ის მედიცინის ფაკულტეტის ადმინისტრაციამ გვითხრა, რომ თვითონ ერაყმაც შეცვალა დიპლომების აღიარების პრინციპი. იქ აღარ ცნობენ რიგი ქვეყნების მიერ გაცემულ დიპლომებს, როგორცაა მოლდოვა, რუსეთი, უკრაინა, საქართველო. ეს იყო პასუხი გამკაცრებულ საიმვიგაციო პოლიტიკაზე. აღნიშნული ცალსახად არ ეხება იმ სტუდენტებს, რომლებიც უკვე სწავლობენ ამ ქვეყნებში. შესაბამისად მათი დიპლომების აღიარება, არ აღიარების საკითხი კითხვის ნიშნის ქვეშ ნამდვილად არ დგას.

10-ვე ერაყელი რესპონდენტი დედაქალაქიდან, ბაღდადიდან იყო. ქვეყანა ზოგადადაც მდიდარია, იმ ბუნებრივი რესურსების წყალობით, რომელთაც იქ მოიპოვებენ. თუმცა ფაქტია, რომ დედაქალაქში მცხოვრებთათვის ეკონომიკურ შესაძლებლობებთან ერთად, განათლების მიღების სურვილიც მნიშვნელოვანია. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მიუხედავად იმისა რომ ერაყი რელიგიური თვალსაზრისით ისლამური სახელმწიფოა და ისლამში ქალთა უფლებები მამაკაცისაზე დაბლა დგას, განათლების მიღებაზე უარს მათ არ ეუბნებიან. 10-დან 8 ბიჭმა აღნიშნა, რომ მათი ოჯახიდან ყველა გოგო იღებს განათლებას. მათი თქმით ერაყშიც კი, პროცენტულად, უმაღლეს სასწავლებლებში ქალები ჭარბობენ მამაკაცებს. მაგრამ იქაც, ისევე როგორც ნებისმიერ ქვეყანაში, ყველაფერი დამოკიდებულია ოჯახზე. განათლებული ოჯახები, მოწადინებულნი არიან რომ გოგოებმაც და ბიჭებმაც უმაღლესი განათლება ერთნაირ პირობებში, განსხვავებების გარეშე მიიღონ. ხოლო ოჯახები, რომლებიც უფრო მეტად ტრადიციულნი არიან, და უმაღლესი განათლება თავადაც არ მიუღიათ, ამ საკითხს პესიმისტურად უყურებენ.

აღნიშნულ სტუდენტებს ბოლო ორი წლის განმავლობაში ელექტრონული კომუნიკაციის საშუალებების გარდა, არ უნახავთ თავიანთი ოჯახის წევრები, ვერც ისინი ჩამოდიან საქართველოში ვიზის არქონის გამო, და ვერც ესენი ბრუნდებიან სამშობლოში. თუმცა ყოველთვიურად იღებენ ფულად გზავნილებს ოჯახებიდან. ინდოელებისგან განსხვავებით ერაყელებს და ნიგერიელებს საბანკო სფეროშიც მაღალი რისკის ქვეყნების მოქალაქეებად აღიქვამენ, და სანამ უშუალოდ მისცემენ გამოგზავნილ თანხას, ხშირად კითხვარების შევსება და ზეპირ კითხვებზე პასუხების გაცემაც უწევთ.

ერაყელები, ინდოელებისგან განსხვავებით საშუალოდ 100-200 \$-ით მეტს ხარჯავენ. ერაყთან შედარებით მათთვის საქართველოში სწავლა ძვირია, თუმცა ცხოვრება იაფი. 10-დან 8 საზოგადოებრივი ტრანსპორტით სარგებლობს ქალაქში გადასადგილებლად, ხოლო 2-ს საკუთარი ავტომობილი ყავს. მათ შორისაც მეტად პოპულარულია ბაკურიანი. ერაყელი სტუდენტები უფრო მეტს მოგზაურობენ საქართველოში, ვიდრე ინდოელები. გამართულად საუბრობენ ქართულად, რაც კიდევ უფრო მეტად უადვილებთ კომუნიკაციას ადამიანებთან.

ათიდან ცხრა თვლის, რომ განათლება, რომელსაც აქ იღებენ საერთაშორისო სტანდარტებთან სრულ შესაბამისობაში მოდის, და სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ კარგი ანაზღაურებით დასაქმდებიან. ასევე კმაყოფილნი არიან აკადემიური პერსონალის განათლებითა და მათდამი დამოკიდებულებით. ყველა აღნიშნავს, რომ ინგლისურის დონე არ შეესაბამება მათ მოლოდინებს, თუმცა ნორმალურია (OK).

თსუ-ში მედიცინის ფაკულტეტის დეკანმა, მასთან ჩატარებული ინტერვიუს დროს აღნიშნა, რომ ქართველებისგან განსხვავებით, უცხოელი სტუდენტების მონდომება და დაინტერესების დონე საგრძნობლად მაღალია, თუმცა აკადემიური მოსწრების თვალსაზრისით დიდი განსხვავება არ არის.

თსუ-ში ინგლისურენოვანი პროგრამა თსსუ-სგან განსხვავებით 4500\$ ღირს წლიურად, რომელიც მომავალი წლიდან 5000\$ გახდება. ერაყელი რესპონდენტებიც ინდოელების მსგავსად იმედოვნებენ, რომ სამომავლოდ სასწავლო ინფრასტრუქტურა და პრაქტიკები სწავლის საფასურის შესაბამისი იქნება.

საერთაშორისო სტუდენტები ნიგერიიდან: კვლევა და ანალიზი

კვლევისთვის შერჩეული 10 ნიგერიელი სტუდენტიდან 6 გოგონა და 4 ვაჟი გამოიკითხა კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტსა და თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტში. 10-დან 3-მა წელს დაამთავრა სასწავლო პროგრამა, 5 მეოთხე კურსზე, ხოლო 2 მესამე კურსზე სწავლობს.

გამოკითხული ნიგერიელების 100%-მა საქართველოზე ინფორმაცია ინტერნეტით ნახა, როცა ელექტრონულ გვერდებზე უსაფრთხო ქვეყნების ჩამონათვალს ეძებდა. მათთვის ვინც უნივერსიტეტი წელს დაამთავრა, სავიზო პოლიტიკის ცვლილებას სერიოზული პრობლემები არ შეუქმნია, მათგან განსხვავებით ვინც ჯერ კიდევ სწავლობს. აღმოჩნდა, რომ ნიგერიაში არც საქართველოს საელჩო არსებობს და არც საკონსულო. ყველა მსურველს, რომელსაც საქართველოში წამოსვლა უნდა, უწევს ჯერ ეთიოპიაში ან სამხრეთ აფრიკაში გადასვლა, და იქ ვიზის აღება. შემდეგ ბრუნდებიან კვლავ ნიგერიაში და გამომგზავრებამდე ისევ იმავე პროცესის გავლა უხდებათ, რაც ფინანსებთან ერთად სერიოზული დროის დანაკარგს წარმოადგენს. ვიზის აღების შემდეგ პრობლემები ექმნებათ უშუალოდ ქვეყანაში შემოსვლაზე. 10-დან 4 სტუდენტს თავდაპირველად უარი უთხრეს ბინადრობის მოწმობის გაცემაზე, თუმცა გარკვეული პროცესის გავლის შემდეგ მოთხოვნა დაუკმაყოფილეს.

კვლევამ ასევე აჩვენა, რომ ინდოელებისგან და ერაყელებისგან განსხვავებით, ნიგერიელები გადაწყვეტილებების მიღებაში უფრო დამოუკიდებელი არიან. რა თქმა უნდა მათაც, ისევე როგორც დანარჩენებს, ოჯახი აფინანსებს, მაგრამ სასწავლო ქვეყანა დამოუკიდებლად შეარჩიეს. კითხვაზე, რომ სცოდნოდათ ასეთი მკაცრი საიმიგრაციო პოლიტიკის შესახებ, მაინც ჩამოვიდოდნენ თუ არა საქართველოში, 10-დან რვა უპასუხა -დიახ, ვინაიდან უპირველესი ინდიკატორი, რომლითაც ქვეყანა შეარჩიეს იყო უსაფრთხოება და რბილი კლიმატი.

ნიგერიელებს, ათიდან ათივეს, სხვა გამოკითხული რესპონდენტებისგან განსხვავებით ერთხელ მაინც უგრძვნიათ თავი დისკრიმინაციის მხვერპლად, მაგრამ საქართველოსა და ქართველებს მაინც დადებით კონტექსტში მოიაზრებენ და თავს უსაფრთხოდ და დაცულად გრძნობენ.

რესპონდენტების თქმით მათ სამშობლოში სწავლა ძვირი არ არის, თუმცა საერთაშორისო სტანდარტებს ვერ აკმაყოფილებს, ამიტომ ცდილობენ უმაღლესი განათლება საზღვარგარეთ მიიღონ. სახელმწიფო უნივერსიტეტში სწავლა წელიწადში 150-200\$ ჯდება, მაშინ როცა კერძო უნივერსიტეტში 2500-3000\$ უნდა გადაიხადონ. აქ კი 4500-6000 \$-მდე იხდიან. 10 დან 6 -ს ევროპაში სურდა სასწავლებლად წასვლა, თუმცა ოჯახის ეკონომიკური შესაძლებლობებიდან გამომდინარე აარჩიეს ისეთი ქვეყანა, სადაც სწავლის დაფინანსებას შეძლებდნენ.

ნიგერიელი სტუდენტები, ისევე როგორც ერაყელები, ვერ ახერხებენ ოჯახის წევრების მონახულებას, და ვერც ოჯახები ჩამოდიან მათთან სტუმრად. თუმცა სისტემატურად იღებენ ფულად გზავნილებს. სამედიცინო უნივერსიტეტის ადმინისტრაციამ გვითხრა, რომ უნივერსიტეტი ძალიან ეხმარებოდა ნიგერიელ სტუდენტებს. როცა გამკაცრდა პოლიტიკა და ისინი ფულადი გზავნილების მიღებასაც კი ვერ ახერხებდნენ, უნივერსიტეტმა მათ წლიური გადასახადი რამდენიმე ნაწილად გაუყო, ყველანაირად შეუწყეს ხელი, რომ სწავლაში არ შეფერხებულიყვნენ და განათლების მიღება დაესრულებინათ.

ბაკურიანი მეტად პოპულარული კურორტი აღმოჩნდა ნიგერიელებს შორისაც. მათი უმეტესობა ქალაქში საზოგადოებრივი ტრანსპორტით გადაადგილდება, თუმცა ხშირად ფეხით სიარული ურჩევნიათ, საზოგადოების გაღიზიანების თავიდან ასაცილებლად. ათივე კმაყოფილია ლექტორების დამოკიდებულებით, პროფესიონალიზმით. ყველა მათგანი აღნიშნავს რომ ინფორმაცია, რომელსაც ისმენენ აღქმადი და გასაგებია.

ათიდან არცერთს სურს სამშობლოში დაბრუნება. მათი სურვილი ამერიკის შეერთებულ შტატებში წასვლა და იქ სწავლის გაგრძელებაა. მედიკოსის პროფესიის არჩევა გარდა პირადი ინტერესისა, მისი მოთხოვნადი ხასიათის გამო გადაწყვიტეს. 10 დან 4-მა მხოლოდ იმიტომ გადაწყვიტა ექიმობა, რათა ხალხს დახმარებოდა. სამომავლოდ სურთ თავიანთი ცოდნა სამშობლოსა და ეკონომიკურად გაჭირვებულ აფრიკას მოახმარონ, მაგრამ ამ ეტაპზე საზღვარგარეთ საოცნებო სამსახურის შოვნაზე არიან ორიენტირებულნი.

ნიგერიაში არ არსებობს რაიმე სახის შეზღუდვა ქალებისთვის განათლების მიღებასთან დაკავშირებით. ისინი თავისუფლები არიან არჩევანში როგორც ქვეყნის შიგნით, ასევე მის გარეთაც.

რესპონდენტების თქმით, მომავალში სამშობლოში დაბრუნების შემთხვევაში ასაღები ხელფასის მოცულობა იმაზე მაღალი იქნება, ვიდრე მათ აქვს, ვინც განათლება ნიგერიაში მიიღო. ცალსახად, ისევე როგორც ინდოელ და ერაყელ სტუდენტებს, ასევე ნიგერიელებსაც უწევთ სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ გამოცდის ჩაბარება. ეს სტანდარტული პროცესია ყველა იმ სტუდენტისთვის, რომელიც განათლებას საზღვარგარეთ იღებს.

ნიგერიელი რესპონდენტებიც, ინტერვიუს დასასრულს ხაზგასმით აღნიშნავენ, რომ საქართველო ძალიან მოსწონთ. უმრავლესობა მეგობრული, კეთილგანწყობილია მათ მიმართ. თავს გრძნობენ უსაფრთხოდ და დაცულად. მაშინ, როცა თსსუ-ის სტუდენტები სასწავლო ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესებას ისურვებდნენ, კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტების სტუდენტებს ეს პრობლემა არ აქვთ. მათ მოსწონთ სასწავლო გარემო, მაგრამ აკლიათ პრაქტიკები, რომელსაც კლინიკებში გადიან, თუმცა დარწმუნებულნი არიან, რომ საქართველოში მიღებული უმაღლესი განათლება ნამდვილად აკმაყოფილებს საერთაშორისო სტანდარტებს.

დასკვნა

ნაშრომში შევეცადე, სხვადასხვა მიგრაციული თეორიის, არსებული სტატისტიკური მასალისა და ჩატარებული თვისებრივი კვლევის საფუძველზე, ამეხსნა ის სოციალურ-ეკონომიკური ასპექტები, რომლებიც განაპირობებენ სამი კონკრეტული ეთნიკური ჯგუფის მიერ საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებას. უმთავრესი იყო დაგვედგინა სწორედ ის განსხვავებული თუ საერთო მოტივები, რომელიც საფუძვლად უდევს სამი განსხვავებული რეგიონიდან, ადამიანთა ერთი ასაკობრივი ჯგუფის ერთი ქვეყნის მიმართულებით ემიგრაციას.

ნაშრომში გამოყენებული მონაცემების ანალიზმა აჩვენა, რომ საქართველო ზოგადი მიგრაციული ტენდენციით, შესაძლოა ემიგრაციის ქვეყანაა, თუმცა იმიგრაციული პროცესების გააქტიურება, კერძოდ, საერთაშორისო სასწავლო იმიგრაციის ნაკადების მუდმივი ზრდა, ხელს უწყობს ჩვენი ქვეყნის, როგორც მნიშვნელოვანი სამეცნიერო და საგანმანათლებლო კერის, ცნობადობის ამაღლებას მსოფლიოს რიგ ქვეყნებში. ნაკადების სტაბილური ზრდა ჯერ კიდევ შეინიშნება, რაც

სამომავლოდ კიდევ უფრო გაზრდის უმაღლესი განათლების საქართველოში მიღების მსურველთა რაოდენობას.

თუმცა ზრდის ტენდენციასთან ერთად დავინახეთ ის საფრთხეები, რომელიც შესაძლოა ხისტი საიმიგრაციო პოლიტიკის გატარებამ გამოიწვიოს. 2014 წლის 1 სექტემბერს შესული საიმიგრაციო რეგულაციები შესაძლოა ჯერ კიდევ არ ეტყობა მიგრაციის ნაკადებს, თუმცა ეს რეალურად ნამდვილად არ ნიშნავს, რომ რომელიმე ქვეყნიდან იმიგრანტების რაოდენობა არ შეცვლილა. ისეთი ქვეყნიებიდან, რომელთაც სავიზო პოლიტიკა მკაცრად შეეხო და საზღვრის გადაკვეთაში პრობლემები წარმოშვა, შემცირებულ ნაკადებს აბალანსებს სხვა ქვეყნიებიდან შემოსულ სტუდენტთა რაოდენობა.

შესავალში გამოთქმული იყო ვარაუდი იმის შესახებ, რომ განსხვავებული გეოგრაფიული რეგიონის წარმომადგენლები, განსხვავებული სოციალური და ეთნიკური ჯგუფები, გარკვეულწილად განსხვავებული მიზეზებით მიგრირებენ. კვლევამ დაამტკიცა რომ მიგრაციული მოტივები, უმეტესწილად ქვეყანაში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური ასპექტებით არის განპირობებული. ემიგრაციის ქვეყნისთვის ეს ასპექტები მიგრანტების მიერ უარყოფითად ფასდება, ხოლო იმიგრაციის ქვეყანაში აღნიშნული ასპექტების შეფასება დადებით კონტექსტში ხდება. შესაბამისად ჩვენ მიერ ჩატარებულ კვლევასა და დასკვნას ზემოთ აღნიშნული თეორიებიდან ყველაზე კარგად რაციონალური არჩევანისა და სოციალური კაპიტალის თეორია ესადაგება, რომლებიც ყველა იმ ფაქტორს აანალიზებს, რაც შეიძლება მიგრაციის მაპროვოცირებელი გახდეს სტუდენტების შემთხვევაში.

დასკვნის დასასრულს შეგვიძლია ვთქვათ, რომ გამოკითხული სტუდენტები, ეროვნების მიუხედავად, ზოგადად კმაყოფილნი არიან საქართველოში მიღებული განათლებით, ლექტორებისა და მოსახლეობის დამოკიდებულებით, რაც აუცილებლად მისცემს ბიძგს სამომავლოდ სასწავლო იმიგრაციის ზრდის ტენდენციას თუ არა, არსებული ნაკადების მუდმივობის შენარჩუნებას მაინც. ფაქტია, საქართველოს უნივერსიტეტები არასახარბიელო სასწავლო ინფრასტრუქტურის პირობებშიც კი, სწორედ მაღალკვალიფიციური აკადემიური პერსონალის გამო, იზიდავენ უცხოელ სტუდენტებს, რაც იმიგრაციული პროცესების სტატისტიკაზე აისახება და არსებული სტატისტიკაც იმაზე მეტყველებს, საქართველოს აქვს პოტენციალი, იქცეს უმნიშვნელოვანეს განათლების კერად არარეზიდენტი სტუდენტებისთვის და კიდევ მეტად გაზარდოს საერთაშორისო ცნობადობა.

გამოყენებული ლიტერატურა

ზურაბიშვილი, თ. (2007). *შრომითი ემიგრაცია დაბა თიანეთიდან; ემიგრაციული ქსელების განვითარება*. თბილისი.

მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია (2017). მოკლე ფორმატის მიგრაციის პროფილი, უცხოელი სტუდენტები საქართველოში. მოპოვებული 2018 წლის 15 მაისი, http://migration.commission.ge/files/migraciis_profili_a5_geo.pdf-დან

მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია (2017). საქართველოს 2017 წლის მიგრაციის პროფილი. თბილისი: საქართველო.

- მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია (2017). საქართველოს 2017 წლის მიგრაციის პროფილი. თბილისი, საქართველო. მოპოვებული 2018 წლის 4 მაისი , http://migration.commission.ge/files/migraciis_profil_2017_a4_new.pdf-დან
- მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია . (2018). საქართველოს ვიზის კატეგორიები და ტიპები. მოპოვებული 2018 წლის 7 ივნისი, http://migration.commission.ge/index.php?article_id=159&clang=0-დან
- მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია (2015). საქართველოს მიგრაციის 2015 წლის პროფილი. თბილისი. მოპოვებული 2018 წლის 5 ივნისი http://migration.commission.ge/files/migration_profile_geo_may.pdf-დან
- ლეგალური იმიგრაციის გზამკვლევი. (2017). მოპოვებული 2018 წლის 5 ივნისი , http://migration.commission.ge/files/immigration_geo_30.05.17.pdf-დან
- საქართველოს მთავრობა. (2013 წლის 15 მარტი). საქართველოს მთავრობის დადგენილება #59 საქართველოს მიგრაციის სტრატეგიის დამტკიცების შესახებ. მოპოვებული 2018 წლის 10 ივნისი , http://migration.commission.ge/files/migration_strategy_geo.pdf-დან
- მიგრაციის საკითხები . (2018). მოპოვებული mra.gov.ge: <http://mra.gov.ge/geo/static/3653>-დან
- სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტო (2018). მიგრაცია. თბილისი, საქართველო. მოპოვებული 2018 წლის 5 ივნისი, https://sda.gov.ge/?page_id=5190-დან
- საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო (2018). საკონსულო ინფორმაცია. თბილისი, საქართველო. მოპოვებული 2018 წლის 7 ივნისი, <http://mfa.gov.ge/MainNav/ConsularInformation/VisaInfoForeign.aspx>-დან
- საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო (2018). სავიზო ინფორმაცია. მოპოვებული 2018 წლის 10 ივნისი , <https://www.geoconsul.gov.ge/ka/visaInformation>-დან
- საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო (2018). რეკომენდაციები უცხოელი სტუმრებისათვის. თბილისი, საქართველო. მოპოვებული 2018 წლის 05 ივნისი, <http://police.ge/ge/useful-information/recommendations-for-foreign-guests>-დან
- საერთაშორისო გამჭვირვალობა საქართველო (2014 წლის 27 ოქტომბერი). საქართველოს ახალი საიმიგრაციო პოლიტიკის გამოწვევები. მოპოვებული 2018 წლის 15 june, <http://www.transparency.ge>: <http://www.transparency.ge/ge/blog/sakartvelos-akhali-saimigratsio-politikis-gamotsvevebi#2.%20%E1%83%A3%E1%83%AA%E1%83%AE%E1%83%9D%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%98%20%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%A3%E1%83%93%E1%83%94%E1%83%9C%E1%83%A2%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%98>-დან
- საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო. (2015-2016). მოპოვებული 2018 წლის 4 june, <http://mes.gov.ge>: <http://mes.gov.ge/content.php?id=1856&lang=geo>-დან
- საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. (2018 წლის 6 May). მოპოვებული <http://www.geostat.ge/>: <http://www.geostat.ge/>-დან

- საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (2016 წლის 28 4). *მოსახლეობის 2014 წლის საყოველთაო აღწერის ძირითადი შედეგები*. თბილისი. მოპოვებული 2018 წლის 4 6
- ALUSHI, A., & ORDONEZ, J. (თ. გ.). Migration and Decision-Making; The Role of Human Capital under a Rational Choice Approach. მოპოვებული 2018 წლის 5 June, <https://aperitivoaccademico.files.wordpress.com/2016/03/alushi-ordonez-migration-and-decision-making.pdf>-დან
- Bijwaard, G. E., & Wang, Q. (2013). Review of Related literature. *Return migration of Foreign Students*.-ში Bonn: Institute for the Study of Labor .
- Bowles, S. (2018 წლის JUNE 01). *The MIT press*. მოპოვებული https://www.jstor.org/https://www.jstor.org/stable/1926312?read-now=1&seq=2#page_scan_tab_contents-დან
- Deshpande, M. S. (2010). *HISTORY OF THE INDIAN CASTE SYSTEM AND ITS IMPACT ON INDIA TODAY*. San Luis: CALIFORNIA POLYTECHNIC STATE UNIVERSITY,.
- Division, U. N . (2014 წლის 27 January). DEFINITIONS OF MIGRATION POLICY VARIABLES. მოპოვებული http://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/policy/InternationalMigrationPolicies2013/Report%20PDFs/d_definitions%20of%20migration%20policy%20variables.pdf-დან
- Elise S. Brezis, Ariel Soueri. (2011 წლის September). *Why do Students Migrate? where do they migrate to?* მოპოვებული Alma Laurea: <http://www2.almalaurea.it/universita/pubblicazioni/wp/pdf/wp25.pdf>-დან
- KWON, D.-B. (2009). HUMAN CAPITAL AND ITS MEASUREMENT. *The 3rd OECD World Forum on "Statistics, Knowledge and Policy" Charting Progress, Building Visions, Improving Life* (გვ. 1-15). Busan : Charting Progress, Building Visions, Improving Life.
- Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. E. S. Lee-ში, *Demography* (ხმა 3, გვ. 47-57). Population Association of America. მოპოვებული <https://emigratecaportuguesa.files.wordpress.com/2015/04/1966-a-theory-of-migration.pdf>-დან
- LU, Y. (2006). *STUDYING ABROAD AND MIGRATION MOTIVATIONS*:. Saskatchewan, Canada. მოპოვებული <https://core.ac.uk/download/pdf/55300599.pdf>-დან
- Massey, D. (2014 წლის 5 December). International migration in theory and practic. Princeton, New Jersey, USA. მოპოვებული 2018 წლის 1 June, <https://www.imi-n.org/imi-archive/news/douglas-massey-international-migration-in-theory-and-practice>-დან
- Massey, D. S. (1993). Theories of International Migration: A review and Appraisal. *Population and Development Review*, 431-466, 432.
- Portes, R. (1996). *Immigrant America, A portait*, (2nd გამ.). Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press. მოპოვებული <file:///C:/Users/HP/Downloads/Portes%20and%20Rumbaut%20Immigrant%20America.pdf>-დან
- Rosenzweig, M. R. (2006). *Higher Education and International Migration in Asia: Brain Circulation*. Beijing: Yale University.

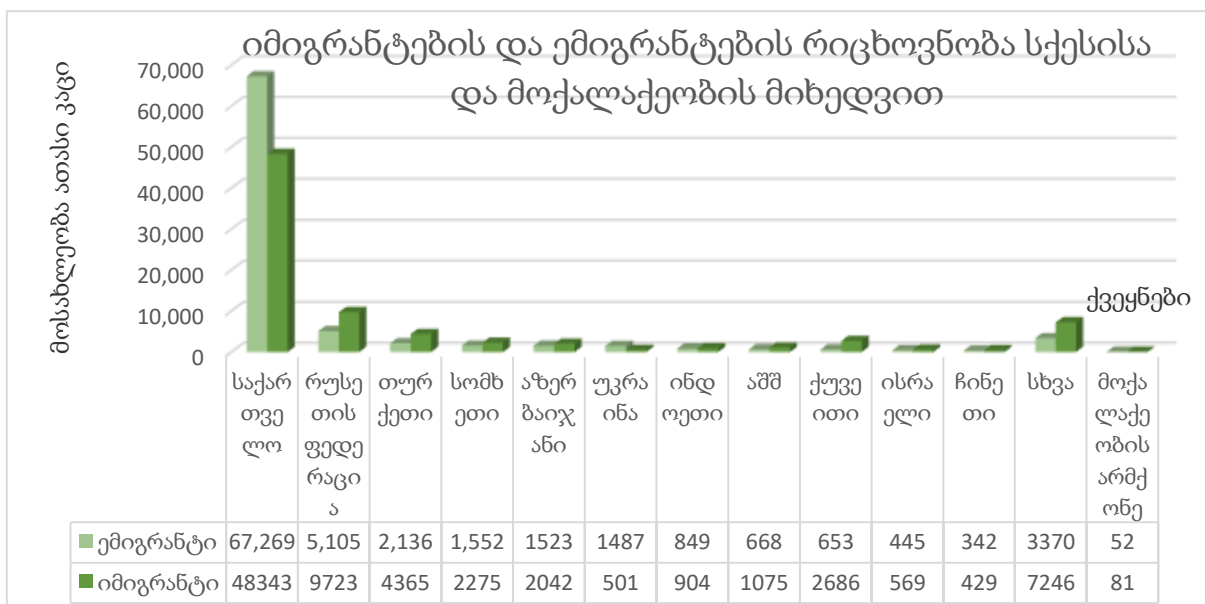
SMITH, R. L. (2006). *USING HUMAN CAPITAL THEORY TO DEVELOP A POLICY APPROACH TOWARDS COLLEGE STUDENT MIGRATION IN ILLINOIS*. Urbana: Urbana, Illinois.

Types of migration; international students. (2018 წლის 13 March). მოპოვებული

<https://migrationdataportal.org>: <https://migrationdataportal.org/themes/international-students-დან>

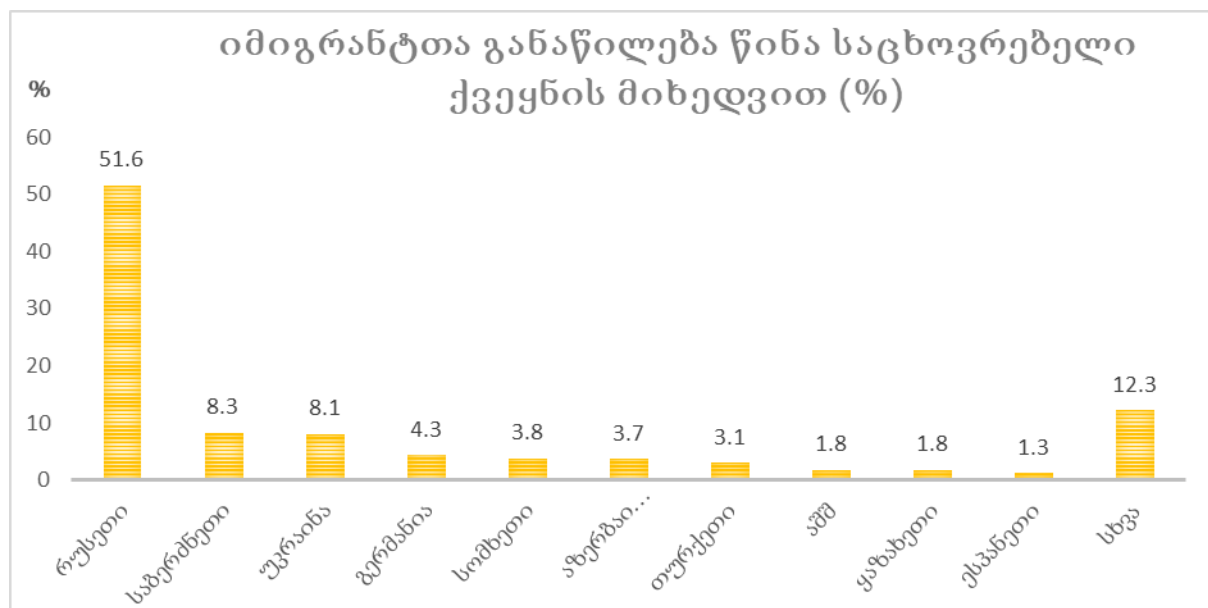
დანართები

დიგრამა#1

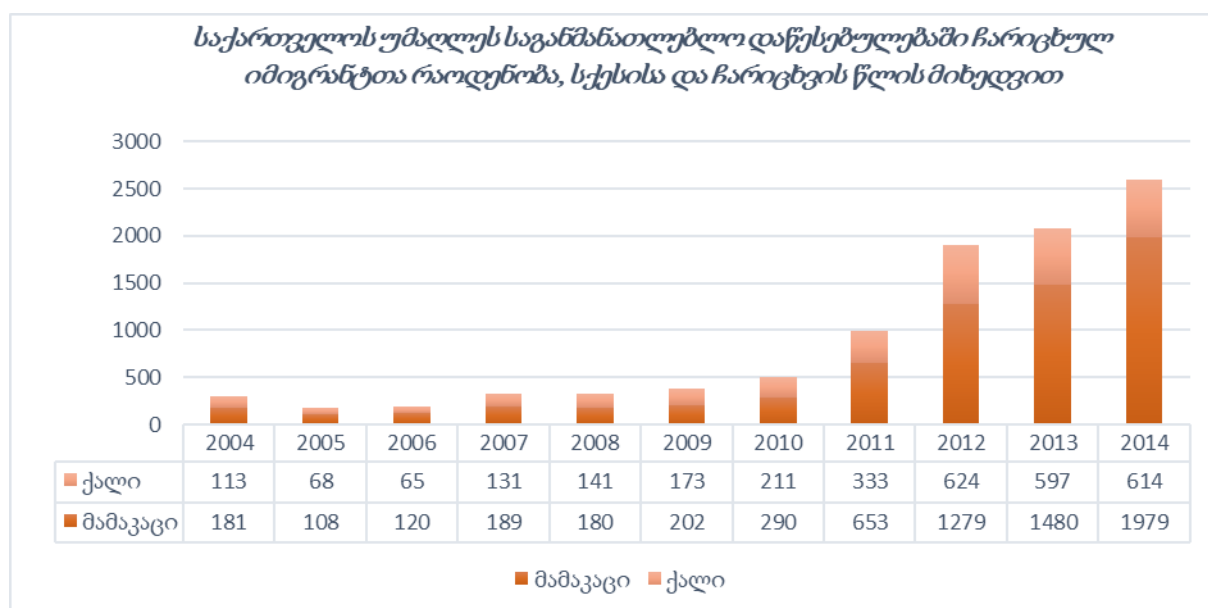
წყარო: (საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, 2018)

დიაგრამა #2

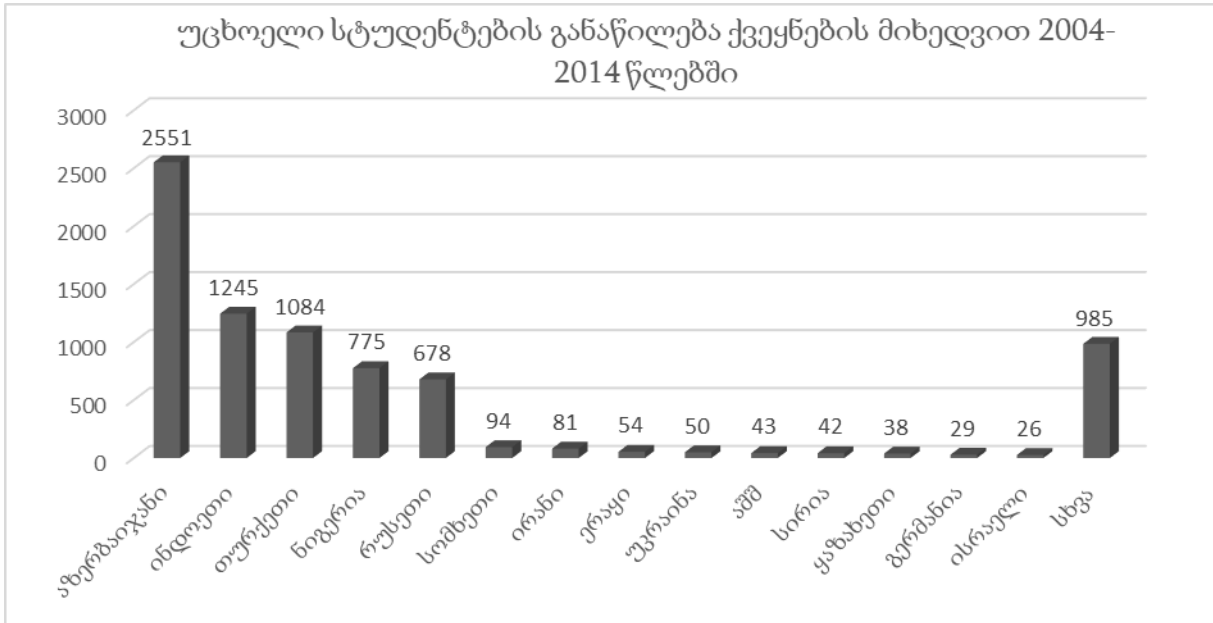
წყარო: (საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, 2018)

დიაგრამა #3

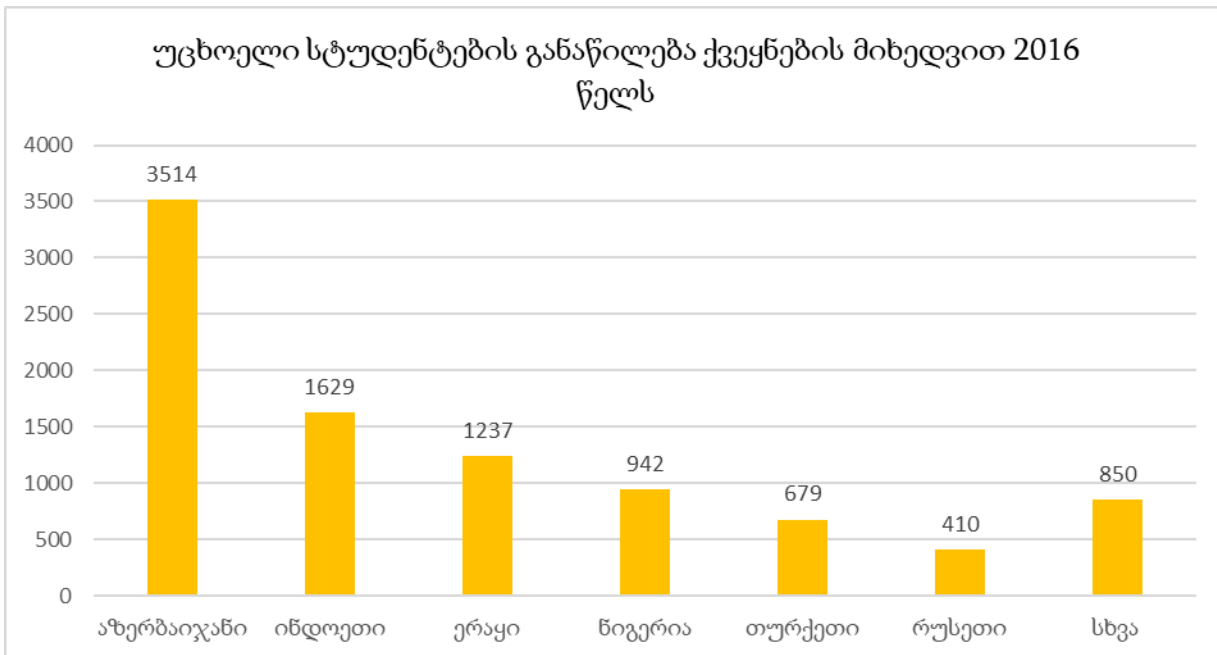
წყარო: მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია; საქართველოს 2015 წლის მიგრაციის პროფილი

დიაგრამა #4

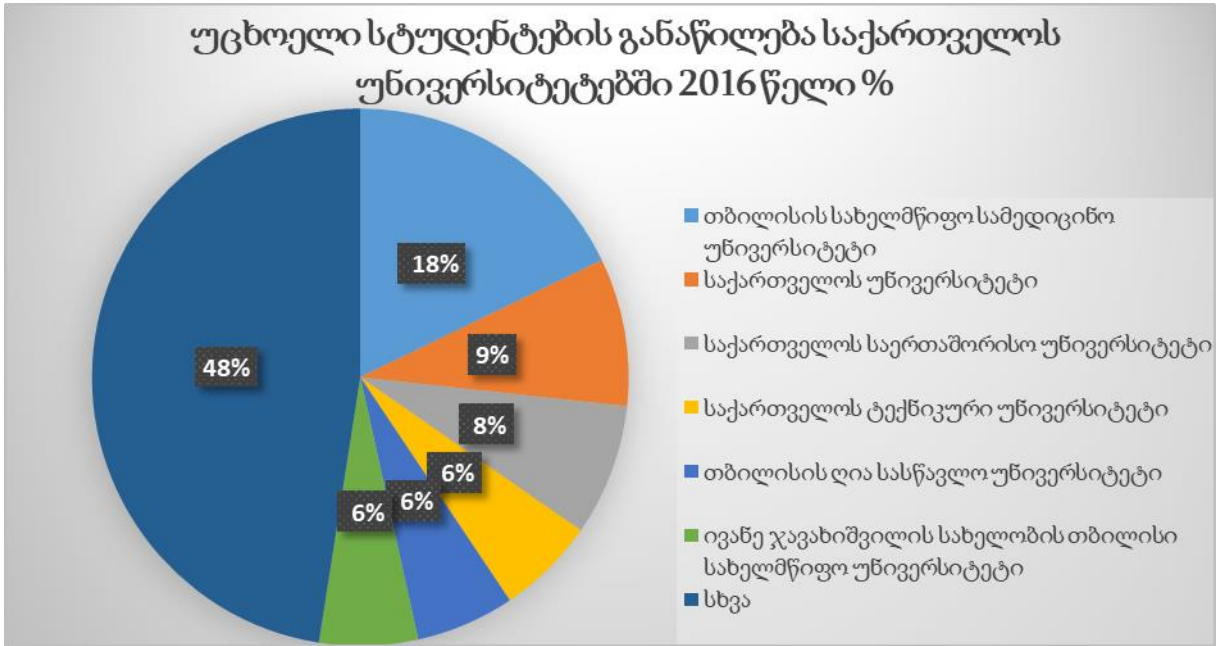
წყარო: *The State of Migration in Georgia; 2015 (ENIGMMA)*

დიაგრამა #5

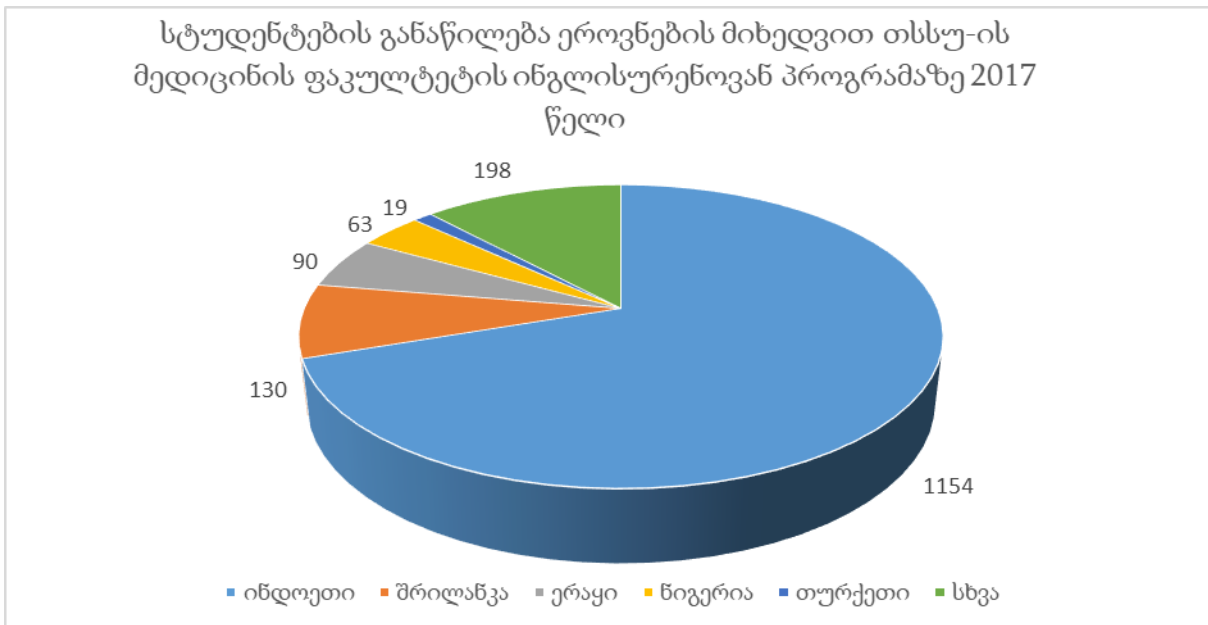
წყარო: *მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია*

დიაგრამა #6

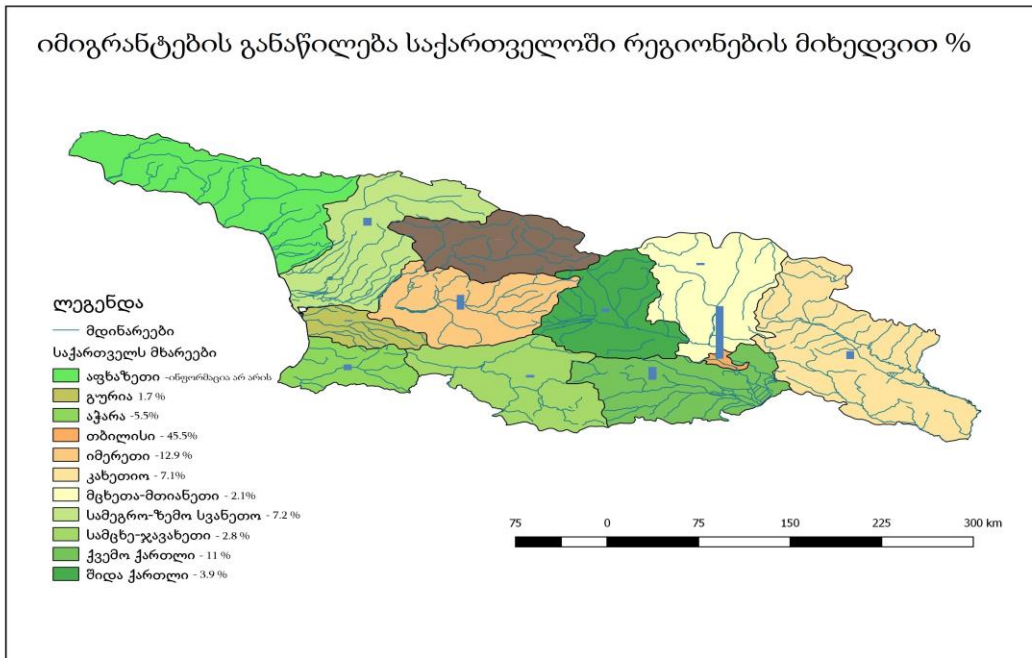
წყარო: მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისია

დიაგრამა #7

წყარო: თბილისის სახელმწიფო სამედიცინო უნივერსიტეტი

დიაგრამა # 8

წყარო: სტატისტიკის ეროვნული სამსახური (შედეგნილია ავტორის მიერ)